

životvorno moč za širše sloje in niso samo za to, da delajo v statistiki parado. Pri vseh ostalih knjigah pa se mora knjižnica umno omejiti in smotreno izbirati. To je sicer težka reč pri knjižnici, ki je vsled svojih pičlih gmotnih sredstev navezana na to, da mora v prvi vrsti računati na prostovoljne darove. Vendar pa se da in mora pri tem tudi izbirati, seveda brez ozkosrčnosti. Ne sme se pozabiti, da bi se za oni denar, ki ga stane vez kakega podarjenega šunda, lahko kupilo novo, dobro delo. Da knjižnica tega ni vršila, se vidi jasno na njenem največjem oddelku, ki obsega leposlovje v nemškem jeziku. Glupe in osladne pisateljice Courths-Mahler ima knjižnica celih sedemindvajset knjig, Gotthelfa, Gottfrieda Kellerja in Storma pa vsega skupaj celih — pet! Stilgebauer figurira v tej knjižnici z vsemi svojimi produkti, ki jih je napisal za snobistični berlinski Westend, velika umetnica Handel-Mazetti pa z — nobenim! I. t. d.

Bodoče izdaje tega imenika bodo morale biti urejene po strokah — izvzel bi mogoče „slovenski mladinski oddelek“, ki naj ostane tak, kakoršen je danes. Vse ostale knjige pa bo treba razdeliti v dve veliki skupini: I. zabavno (leposlovje) in II. poučno (znanost). Leposlovje mora biti urejeno po jezikih, iz katerih izhaja, ne pa po jezikih, v katerih je knjiga slučajno izšla v kakem prevodu. Tako bomo pod naslovom „Rusko slovstvo“ našli poleg originalov tudi prevode v najrazličnejših jezikih. Poučni oddelek pa mora biti urejen po raznih strokah: zemljepisje, zgodovina, filozofija, astronomija, fizika i. t. d. Sestaviti tak katalog je sicer nekoliko težje, zato pa je korist od njega mnogo večja. Vodstvo knjižnice bo iz takega kataloga takoj videlo, kaj knjižnici manjka in kje jo je treba dopolniti; občinstvo pa bo v takem katalogu mnogo prej našlo to, kar v knjižnici išče. Slučaju se tako eminentna kulturna naprava, kakor je javna knjižnica, na slepo ne sme prepustiti. J. A. G.

Dr. Drag. Prohaska, *Ženska lica u hrvatskoj književnosti.* (Zagreb, 1916 Str. 48. Predavanje na izložbi Ive Simonovićeve i Zdenke Pexidar-Siegerove dne 26. lipnja 1916). Prohaska je svojo snov razvrstil tako-le: I. Judita in Suzana čista. II. Barokna „gospoja“. III. Romantična duša. IV. Realistična žena. V. Moderna žena. — Judita in Suzana sta ženi pesnika Marulića 16. stoletja, plod krščanske renesanse, frančiškanskega novega evangelija o krščanski radosti, nasprotni srednjeveški askezi. To je, kakor v visoki pesmi sv. pisma, „hvalospevna slast duhovna“. — Barokno „gospo“ opevajo Dubrovčani; pri njih šepeče in vzdihava strast platonično; da bo pohotnost častna in otmena, zasipava trubadur svojo „gospo“ s hvalami do zvezd. Ko se je trubadur naužil ljubavi, gre med kaludjere (menihe) ter poje pesmi ne Bogu, ne Kristusu, ampak Devici Mariji. — Ljubav romantike ni več „sladka razbloda“, „ljuveni ogenj“, vzdihanje salonskih abbéjev, ki so predno so ljubavno vzdahnili, pogledali v florilegium poeticum, v slovar z galantnimi izrazi vzdihanja. Romantiku ni kriva rožica na licu gospe, da blede, gasne in vene, on išče marveč dušo. Njegova ljubav ne potrebuje mnogo besed, solze so njeni svedoki, ne besede. To ljubav veže duševno soglasje; zato ni vezana na telo; bila je že predno sta duši bili v telesih, in bode, tudi ko duša ostavi telo. Vrazova Ljubica je izraz največje svetovne harmonije. Preradović vobče ne vidi telesnih čarov svoje drage; opeva le njeno dušo. — Realistično ženo je pogodila pred vsem ruska literatura. Žena je prav za prav vedno realistična in naturalistična, samo da pesniki te njene prirode niso hoteli videti, marveč so

iz nje gradili idol in jo najrajši gledali visoko na pijedestalu, vzvišeno nad običajno vsakdanje življenje. Realistična žena je „sopróga“, t. j. sodelavka moževa, ki z možem stopa v borbo in trpi z njim ter rešuje z njim skupne naloge, najrajši (kakor ruska žena) socijalne in narodne. Ruski realizem je zbudil Gjalškega in Josipa Kozarca. — Modernim hrvatskim pisateljem ne sede ženski modeli v zagorskih kurijah in slavonskih ulicah, ampak se nahajajo v zapadni dekadansi — „moderne“ žene namreč v hrvatskem življenju sploh ni. Moderna žena je plod vele mesta: to je „Hekata, Medeja, velika apokaliptična grešnica, zločinka; žena, ki je nekoč bila vestalinka in svečenica, in žena, ki je najintimnejša drugarica satanu, žena, ki je rodila Spasitelja, pa tudi potegnila človeštvo v blato, gnilobo in gnusobo.“ To zagonetno zvezo svetosti in zločina prikazuje Ivo Vojnović v „Gospodji sa suncokretom“. Moderni pesnik gleda na svojo „gospo“ artistično, kakor nekoč renesansa; ljubezen je zopet umetnost, artizem in samo kdor umeva umetnost, ume ženo. Moderni avtor ljubi stil, „stilizovano ženo“ ter beži od zakoná, od dece, od meščanstva in od patriotizma v čisto estetske sfere. Lica moderne žene je kosmopolitsko; to je žena vseh vekov in kultur. Vendar je v današnji književnosti tudi še drug tip naše „južne, zdrave žene z jakimi prirodnimi instinkti“; to zastopa v hrvatski literaturi zlasti Peter Petrović. Obe te ženi moderne literature sta si kakor *ars et natura*, kakor umetnost in priroda. — Spis Prohaskov je vreden, da ga človek čita; karakterizacija zgodovinskih ženskih tipov je ostra in jasna.

Dr. Fr. I.

Paul Margueritte. Rojen leta 1860. v Alžiriji, kjer je študiral, potem je služboval v naučnem ministrstvu do leta 1887. Svojo prvo knjigo „*Mon Père*“ 1884. je posvetil spominu svojega očeta generala, padlega 1870. Mladi pisatelj se je živahno udeleževal dvojnega slovstvenega gibanja v oni dobi. Na eni strani naturalizem in realizem z Zolo in Goncourtom na čelu, na drugi simbolizem z Mallarméjem, ki je bil njegov sorodnik in je močno vplival s svojo rafinirano umetnostjo na Margueritta. V igrokazu se je poskušal uspešno, vendar pa so glavna njegova slava mnogoštevilni romani: „*Tous Quatre*“, „*Tourmente*“ itd. Po l. 1896. je združil svojo literarno usodo z mlajšim bratom Viktorjem, ki je bil ravno ostavil armado, in se do tedaj uveljavil kot darovit pesnik. Skozi 12 let sta se udeleževala Kastor in Poluks v slovstvu, morali, politiki, zgodovini, osobito na polju vojaškega romana. Omenjam le vestno pisano trilogijo „*Tronçons du Glaive*“, „*Braves Gens Désastre*“ iz nesrečne vojne; 1904 jo je izpolnila „*Commune*“. Zadnja leta je Pavel objavil samostojno še precej uspelih romanov, n. pr. „*Ma grande*“, „*Jouir*“ (poslednji). Bil je član Goncourtove akademije, od 1906. pa predsednik „Pisateljskega društva“. Radi rahlega zdravja se je podal sloviti romancier z mlado svojo ženo in dvem sinovoma v pokrajino Landes, kjer je umrl lani na Silvestrovo pri prijatelju J. H. Rosnyju ml.

A. D.

Naši prevodi. V kratkem dovršim prevod H. Barbusovega romana „*Le Feu*“ — „Ogenj“.

D.